

Vlaams
Parlement

vergadering **C97**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 16 januari 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de niet-toegankelijkheid van de inventaris van de rapporten preventieve archeologie voor vrijwilligers, verenigingen en onderzoekers – 521 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het monitoren van werelderfgoed – 601 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de monitoring van het werelderfgoed in Vlaanderen – 623 (2017-2018)	5
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de samenwerkingsovereenkomst met vzw Herita – 671 (2017-2018)	9
VRAAG OM UITLEG van Tom Van Grieken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de uitholling van de rechtsstaat in Duitsland via het Netzwerkdurchsetzungsgesetz, dat sociale media verplicht actief te censureren – 775 (2017-2018)	12

VRAAG OM UITLEG van Sabine de Bethune aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de niet-toegankelijkheid van de inventaris van de rapporten preventieve archeologie voor vrijwilligers, verenigingen en onderzoekers
– 521 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Minister-president, collega's, ik wil even ingaan op de rapporten van de preventieve archeologie. De voorbije weken hebben we veel gesproken over archeologie, en het is goed dat dat in de kijker wordt gezet. Ik ben wel geschrokken door berichten van verschillende vrijwilligers uit het veld. Sommigen hebben al een leven lang hun vrije tijd doorgebracht met opgravingen, het schrijven van artikels en het verzamelen van kennisopbouw. Ze hebben een specifiek probleem aangekaart, waar misschien wel een oplossing voor bestaat, of waar u ons wellicht beter wegwijs in kunt maken.

Vrijwilligers en verenigingen zijn een belangrijke factor in het verspreiden van kennis over onroerend erfgoed. Evenwel zouden er voor hen op dit moment geen digitale consultatiemogelijkheden zijn van rapporten uit preventieve archeologie. Dat is wat vrijwilligers op het terrein mij laten weten, doch ik heb dat zelf niet gecheckt. Volgens de vrijwilligers is het op dit moment enkel mogelijk om die documenten via de papieren versies in de bibliotheken te raadplegen.

Op de webpagina 'De Inventaris van het Onroerend Erfgoed' kunnen ze een trefwoord invoeren, maar dan krijgen ze enkel resultaat uit oude literatuur, exclusief preventieve archeologie. Ook via de grote archeologiebedrijven zou het volgens diezelfde getuigen moeilijk zijn om digitale rapporten van preventieve archeologie te raadplegen.

Om het kapitaal dat is geïnvesteerd in opgravingen te laten renderen – het is niet de bedoeling om het op te sluiten en bij te houden in een kluis of een computerbestand – en de aantrekkingskracht en zichtbaarheid van archeologisch erfgoed voor het breder publiek te verhogen, zou de toegang van de rapporten uit preventieve archeologie toch toegankelijker moeten zijn voor die mensen.

Minister-president, waarom zijn er geen of onvoldoende consultatiemogelijkheden van de rapporten uit de preventieve archeologie toegankelijk voor vrijwilligers, verenigingen en onderzoekers? Is daar in het kader van het huidige beleid verandering in gekomen die nu nog niet zichtbaar is? Is er al een opdracht gegeven om dit te wijzigen? Zo ja, hoe zouden vrijwilligers, verenigingen en onderzoekers wel toegang kunnen krijgen tot deze rapporten?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega, het archeologierapport dient vooral om aan te tonen dat alle noodzakelijke onderzoeksactiviteiten of werken voor fysiek behoud zijn uitgevoerd. Dit is geen wetenschappelijk rapport, laat staan een exhaustief wetenschappelijk rapport, maar het geeft voldoende motivatiegrond om de onderzochte terreinen vrij te geven voor verdere bouw- of ontwikkelingsprojecten. Na het indienen van dit rapport kan de initiatiefnemer de vergunde werken beginnen uit te voeren.

Het is een rapport met voorlopige resultaten, en het kan ook privacygevoelige gegevens bevatten. Dat gaat dan over alle gegevens van de initiatiefnemer, de gebruiker, de kostprijs enzovoort. Dat zijn zaken die niet voor publicatie vatbaar zijn.

Dit geldt niet voor de eindverslagen. De Code van Goede Praktijk voor Archeologie en Metaaldetectie bepaalt dat de gepubliceerde versie van het eindverslag enkel bestaat uit de resultaten van het onderzoek en van de werking. De privacygevoelige gegevens komen daarin niet aan bod. Het agentschap Onroerend Erfgoed doet de digitale ontsluiting van de eindverslagen via het Geoportaal, dat voor iedereen toegankelijk is.

Om heel duidelijk te zijn: er is geen opdracht gegeven om een wijziging aan te brengen opdat rapporten niet verder toegankelijk zouden zijn voor vrijwilligersverenigingen en onderzoekers. Vanwege de eerder vermelde redenen moet de erkende archeoloog de documenten enkel bezorgen aan het agentschap Onroerend Erfgoed en in voorkomend geval ook aan de erkende onroerenderfgoedgemeente.

Eindverslagen komen automatisch online te staan, waardoor ze door iedereen kunnen worden geraadpleegd. Wel is het zo dat ze op dit ogenblik nog niet te vinden zijn aan de hand van een tegel op de website. Door het aanklikken van een tegel kun je erbij: daar wordt werk van gemaakt, en dat leg ik onmiddellijk uit. Ze staan op <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eind-verslagen>. Dat moet je aanklikken bij de rapporten. Het is de bedoeling van het agentschap om de toegankelijkheid daarvan te verbeteren met een tegel 'eindverslagen' die wordt toegevoegd aan het digitaal loket.

Maar dat vergt nog een ingrijpende IT-interventie, die is gepland in de loop van dit jaar. Dan zal het ook gebruiksvriendelijker zijn. Op dit moment zijn ze raadpleegbaar voor iedereen.

Het agentschap zal daar nog een communicatie over doen om aan de archeologen, de vergunningverleners enzovoort bekend te maken dat die eindverslagen wel degelijk raadpleegbaar zijn.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Dit is goed nieuws. Mensen die al jaren op het terrein actief zijn en zo gedreven zijn, hebben de weg niet gevonden. Misschien hebben zij minder digitale competenties dan competenties 'in de grond'.

Ik heb er alle begrip voor dat privacygegevens en andere gegevens niet worden prijsgegeven. Dat is normaal beleid. Ik begrijp dat dit via het Geoportaal gaat. Wanneer men dan de heel lange code intikt, kan men bij die eindverslagen komen. Ik zal het straks eens checken als oefening en uit belangstelling.

Dat sluit dan toch aan bij het beleid in onze buurlanden, waarnaar ik me geïnformeerd heb. In Nederland bijvoorbeeld zijn deze gegevens al een aantal jaren toegankelijk binnen Data Archiving and Networked Services (DANS). Binnen het bevoegde Nederlandse instituut is er een rubriek met de naam EASY, 'Archeologie Overzicht rapporten en datasets', waar de toegang tot die rapporten heel vlot mogelijk is. In Frankrijk heeft men via het Institut national de recherches archéologiques préventives (INRAP) toegang tot de catalogus Dolia, waar die data ook te vinden zijn. Ik begrijp dat, zodra de tegel er is, alle belangstellenden deze informatie ook vlot zullen kunnen vinden.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De administrateur-generaal zegt me net dat ze ervoor zullen zorgen dat ook al op de website het bericht staat hoe men kan aanklikken. Men komt er nu bij door aan te klikken op het loket en 'rapport', maar het zal veel gebruiksvriendelijker zijn als die tegel er is.

Sabine de Bethune (CD&V): Heel veel dank omdat u dat vlot toegankelijk gaat maken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het monitoren van werelderfgoed – 601 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de monitoring van het werelderfgoed in Vlaanderen – 623 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Het monitoren van werelderfgoed volgt de toestand en de evolutie ervan op. Op die manier kan men problemen gemakkelijker vaststellen en meteen bepalen hoe het beheer kan worden verbeterd. Dat is een interessant thema, waarover in het zomernummer van Monumenten & Landschappen een heldere analyse te lezen was.

In België zijn momenteel twaalf sites erkend als werelderfgoed. In Vlaanderen werd het woonhuis/museum/atelier-Plantin-Moretus in Antwerpen erkend, alsook een reeks van dertien begijnhoven en het historisch centrum van Brugge. Over dit laatste werd ook recent in dit parlement een verzoekschrift ingediend. Daarnaast figureren op deze prestigieuze lijst ook een reeks van belforten.

Vlaanderen heeft de voorbije jaren bovendien belangrijke inspanningen geleverd voor het behoud van het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog. Zo werd het WO I-erfgoed uitvoerig geïnventariseerd en bestudeerd, werden de belangrijkste sites beschermd en werden middelen vrijgemaakt voor restauratie, onderhoud en ontsluiting.

Het sluitstuk van deze erfgoedstrategie is het dossier dat Vlaanderen in samenwerking met Wallonië en Frankrijk indient om de belangrijkste begraafplaatsen en herdenkingsmonumenten van de Eerste Wereldoorlog aan het voormalige westelijke front te laten erkennen als UNESCO-werelderfgoed. Hierover hebben we in deze commissie al meermaals van gedachten gewisseld en ik vermoed, minister-president, dat u mijn bedenkingen al kent.

Maar belangrijker in dezen is de vraag hoe we met dit werelderfgoed en het eventueel toekomst werelderfgoed in Vlaanderen op een duurzame manier omgaan. Wetenschappelijke conservatiestrategieën stellen dat het aangewezen is om doorlopend te monitoren en dit in het kader van de beheerscyclus. Monitoring is geen doel op zich. Het meet en evalueert veranderingen die zich voordoen als gevolg van een actie. Dit kan op siteniveau, maar ook op omgevingsniveau of zelfs op een systematisch niveau binnen een land of internationaal.

Momenteel voorziet het Werelderfgoedverdrag hiervoor in twee instrumenten. Het eerste is de rapportage van de lidstaten over de bewaringstoestand van hun sites via periodieke rapportage, om de zes jaar. Het tweede is het Reactive Monitoring Process, mandaat aan het Werelderfgoedcomité voor het toezicht op de bewaringstoestand. Op grond van een analyse kunnen zij concrete maatregelen voorstellen. Er is de mogelijkheid om sites op de lijst van werelderfgoed in gevaar te plaatsen of van de lijst te schrappen.

Professioneel beheer van erfgoedsites en de daarbij horende monitoring worden steeds belangrijker. Voor werelderfgoed is het een verplichting geworden. Zonder een effectief monitoringsprogramma zullen beheerders het steeds moeilijker hebben om hun site effectief te beheren en om te voldoen aan de vereisten die aan werelderfgoed gesteld worden. Het voorziet in de informatie, nodig om vast te stellen hoe de site evolueert in reactie tot verschillende beïnvloedende factoren en het stelt de beheerder in staat gepast te reageren.

Minister-president, hoe is het in Vlaanderen gesteld op het vlak van monitoring? Dit ten eerste voor de huidige werelderfgoedsites, ten tweede voor de toekomstige WO I-erfgoedsites, en ten derde voor de lijst van beschermde monumenten in Vlaanderen?

Zijn er aanzetten tot een systematische of gecoördineerde aanzet vanuit Vlaanderen? Is monitoring iets waar het agentschap Onroerend Erfgoed vandaag al systematisch werk van maakt?

Op welke manier wordt het principe 'voorkomen is beter dan genezen' vandaag al geïmplementeerd? En vooral, kunnen we bij de evaluatie van het Onroerenderfgoeddecreet in dit verband al een beleidswijziging waarnemen?

Welke bedreigingen en risico's voor het erfgoed ziet u voor de toekomst?

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, minister-president, collega's, Vlaanderen is met zijn belforten, begijnhoven, het atelier Plantin-Moretus, de volledige Brugse binnenstad, en recentere toevoegingen zoals het Huis Guiette flink vertegenwoordigd op de lijst van het UNESCO-werelderfgoed. Enkele andere sites staan op de nominatielijst.

De criteria die UNESCO hanteert om dossiers te beoordelen, zijn gekend. Op de lijst van het werelderfgoed geraken is moeilijk, erop blijven minstens een even grote uitdaging. Gelukkig staat geen enkele Vlaamse site op de lijst van het bedreigde erfgoed, want die lijst bestaat ook. Dat is te danken aan het feit dat ze vaak al beheers- en/of masterplannen hebben, gestimuleerd door het Onroerenderfgoeddecreet dat onder uw beleid tot stand kwam.

Bij een professioneel beheer van erfgoedsites hoort een monitoringsprogramma om te voldoen aan de vereisten die aan werelderfgoed gesteld worden. Voor erkend werelderfgoed is het trouwens een verplichting geworden.

Maar volgens Rudy De Graef, erfgoedconsulent bij het agentschap Onroerend Erfgoed in een artikel in Monumenten & Landschappen – waar ook collega De Gucht naar verwees –, blijft het aspect monitoring in Vlaams erfgoedland vaak nog stiefmoederlijk behandeld. Ook bij de nieuwe Vlaamse werelderfgoednominaties blijken de dossiers volgens hem op dat vlak tekort te schieten. Ik citeer: "Onze erfgoed-professionals hebben hier dus te weinig ervaring mee en er is dan ook een beperkte expertise aanwezig."

Rudy De Graef suggereert een meer gecoördineerde aanpak van het beheer van werelderfgoed, en geeft als voorbeeld een gezamenlijke en systematische aanpak van de begijnhoven. "De overheid kan daarbij een coördinerende rol spelen", zo stelt de auteur.

Minister-president, zijn er in de rapportage van UNESCO over de beheers- en masterplannen van de bestaande Vlaamse werelderfgoedsites opmerkingen op het vlak van monitoring? Indien zo, dewelke?

Heeft die eventuele kritiek gevolgen voor de dossiers van de nieuwe Vlaamse werelderfgoednominaties?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: In antwoord op de eerste vraag kan ik zeggen dat het agentschap Onroerend Erfgoed al enkele jaren inzet op professionele beleidsmonitoring. Ik geef een aantal voorbeelden. Er is de Erfgoedbalans, die u allen is bezorgd. Er is de indicatorenset, die u ook kent, en er is het optimaliseren van de gegevensbronnen, zoals de digitaal ontsloten inventarissen en databanken van beschermingsobjecten, beheersplannen en erkenningen, en het interne registratiesysteem voor beheersdossiers. In de loop van 2018 zal het agentschap monitoringsgegevens digitaal ontsluiten via de website.

Monitoring heeft vandaag veelal een kwantitatief karakter en geeft een beeld op macroniveau. Het verzamelen van kwalitatieve informatie, wat monitoring op microniveau vergt, is nog niet zo sterk ontwikkeld. In de conclusie van de Erfgoedbalans wordt aangegeven dat een dergelijke monitoring een nieuwe ambitie is voor onroerend erfgoed.

Het UNESCO-beleid inzake werelderfgoed geeft aan monitoring prioriteit. Er wordt opvolging verwacht op twee niveaus: enerzijds de monitoring van individuele werelderfgoedsites of onderdelen ervan, de zogenaamde 'sitemonitoring' en anderzijds een meer omvattende periodieke rapportage over het algemene erfgoedbeleid en de toestand van het erfgoed op een bepaald grondgebied.

Sitemonitoring is pas sinds enkele jaren een verplicht onderdeel van de werelderfgoed dossiers. Het is daardoor enkel opgenomen in de laatste Vlaamse werelderfgoednominatiedossiers: de woning Guiette van Le Corbusier in Antwerpen, het bosreservaat Joseph Zwaenepoel in het Zoniënwoud en het dossier rond Wereldoorlog I.

De oudere nominatiedossiers – begijnhoven, belforten, het stadscentrum van Brugge en Plantin-Moretus in Antwerpen – hebben geen of nauwelijks oog voor sitemonitoring. Monitoring is wel een aspect van de beheers- of masterplannen die steeds vaker voor deze sites worden ontwikkeld. De plannen worden ter informatie aan UNESCO bezorgd, maar onder meer omdat de organisatie onvoldoende capaciteit heeft voor de opvolging, heeft dit nog nooit tot terugkoppeling geleid. We blijven ze natuurlijk wel bezorgen.

Periodieke rapportage wordt sinds 2000 om de zes jaar georganiseerd, maar is in essentie zelfevaluatie. De lidstaten rapporteren zelf naar best vermogen en krijgen geen terugkoppeling. Vlaanderen heeft vooral serieel werelderfgoed – bijvoorbeeld de belforten en begijnhoven – en seriële werelderfgoedsites worden in de rapportage op generiek niveau behandeld, zonder in detail in te gaan op de individuele sites die er deel van uitmaken. De waarde van periodieke rapportage is dus relatief.

Hoewel UNESCO geen terugkoppeling biedt, hebben de lidstaten zelf het hoofd gebogen over de manier van werken. De landen uit de regio Europa en Noord-Amerika hebben naar aanleiding van de tweede periodieke reportagecyclus gezamenlijk verschillende verbeterpunten geformuleerd, die verankerd werden in het 'Helsinki Action Plan'.

Daarin wordt onder meer de nood aan bestuurlijke samenwerking en capaciteitsopbouw bij sitebeheerders en beleidsmakers als aandachtspunten vermeld. Die capaciteitsopbouw betreft evengoed het ontwikkelen van knowhow inzake monitoring. Het artikel over werelderfgoed en monitoring is trouwens een rapport van een internationale cursus over het beheer en de monitoring van werelderfgoedsites.

Het werelderfgoed dossier rond de Eerste Wereldoorlog is een lopend werelderfgoednominatiedossier en houdt volop rekening met de monitoringvereisten die aan werelderfgoed worden gesteld.

Voorlopig is al voorzien in een vijfjaarlijkse rapportage over de staat van de sites, met aanduiding van de toestand op een schaal van 'zeer slecht' tot 'zeer goed', anderzijds in een fotografische monitoring, met een reportage om de vijftien maanden, om zo de visuele evoluties van het erfgoed doorheen de jaren en wisselende seizoenen in beeld te krijgen.

De Vlaamse overheid zet al sinds de jaren 90 in op het principe 'voorkomen is beter dan genezen'. In die periode is onder andere de onderhoudspremieregeling in het leven geroepen. In die periode is ook Monumentenwacht opgericht. Monumentenwacht heeft, zoals u weet, met het concept van de meerjarenonderhoudsplan systematiek gebracht in onderhoudstrajecten voor andere erfgoedvormen: erfgoedeigenaren weten welke werken ze wanneer moeten uitvoeren om hun eigendom in relatief goede staat te bewaren.

Daarnaast zijn er ook nog de beheersplannen, waarop in sterkere mate wordt ingezet, en die eigenlijk ook monitoring impliceren. De verruimde beheersplanplicht in de huidige regelgeving is een verdere stap in die richting.

De conceptnota over de aanpassing van het Onroerenderfgoeddecreet, die we straks ook bespreken, introduceert een instrument voor het belonen van goed huisvaderschap, zoals u weet: wie kan bewijzen dat zijn eigendom degelijk wordt beheerd, kan een extra premie van 10 procent verkrijgen. Dat vereist een goede en een logische planning, maar uiteraard ook een consequente naleving, een consequente uitvoering.

Tijdens de in 2015 afgeronde periodieke rapportage door de lidstaten bij de Werelderfgoedconventie werd gepeild naar de factoren die een positieve of negatieve invloed hebben op werelderfgoed. De drie groepen van factoren die het hoogst scoren, waren ruimtelijke ontwikkelingen, toerisme en klimaatverandering. De omgevingsanalyse in het kader van de Verklaring van Namen, die in 2016 door de Raad van Europa is uitgevaardigd, vult die lijst nog aan, met onder meer demografische evoluties, natuurrampen, de economische crisis en oorlogen en conflicten.

Het gaat uiteraard om resultaten op macroniveau, die dus niet per se ook of allemaal voor Vlaanderen gelden. Het is bijvoorbeeld duidelijk dat de impact van de klimaatverandering bij ons in Vlaanderen anders zal zijn dan bijvoorbeeld in het Middellandse Zeegebied.

Op Vlaams niveau probeert de Erfgoedbalans een zicht te bieden op een aantal uitdagingen, maar met die kanttekening dat kwalitatieve gegevens en een meer gecoördineerde informatie op microniveau vereist zijn om hier ook echt een zicht op te krijgen. Op basis van de beschikbare gegevens worden in de Erfgoedbalans ook geen specifieke uitdagingen met betrekking tot de staat van het erfgoed vastgesteld. Wel zijn het functioneel houden en het herbestemmen van erfgoed en specifieke erfgoedtypes genoemd als grote uitdagingen.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Minister-president, dank u voor uw antwoorden. Het is misschien geen slecht plan om eens te bekijken op welke manier we ervoor kunnen zorgen dat er eigenlijk een stimulering gebeurt om de Vlaamse universiteiten te betrekken bij het beheer en monitoren van erfgoed als onderzoeksthema. Ik weet niet of dat vandaag gebeurt, of er vanuit Erfgoed inderdaad linken worden gelegd met de universiteiten om te onderzoeken hoe dat het beste gebeurt, maar dat lijkt me alvast een interessant thema om aan hen voor te leggen.

Daarnaast is het natuurlijk een bijzonder goede zaak dat we die digitale ontsluiting in 2018 hebben. U haalde daarjuist het goed huisvaderschap aan, of het goed huismoederschap. Ik denk dat we die termen allebei moeten gebruiken, anders komt dat te veel verkeerd over, en zeker met voorzitter Daems moeten we dat op een

goede manier inkleden. Het lijkt me een heel goede zaak dat we daar inderdaad die extra stimulans van die 10 procent geven als men kan voorleggen dat dat op een goede manier gebeurt. Dat is heel positief voor ons erfgoed.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik ben eigenlijk wel benieuwd naar uw antwoord over de piste van de universiteiten, want dat lijkt me inderdaad een valabel iets.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb niks meer te zeggen, maar ik zou nog kort het woord willen geven aan de administrateur-generaal, omdat er een Lemaire-leerstoel is in Leuven, waarover zij iets meer uitleg kan geven.

Sonja Vanblaere, administrateur-generaal Onroerend Erfgoed: Een aantal jaren terug kregen we de vraag van het Raymond Lemairecentrum. Zij dachten erover om een UNESCO-leerstoel op te richten. Wij hebben daar financieel aan bijgedragen, en dat betekent dan ook inhoudelijk. Dat is op dit moment het initiatief dat ik ken, maar ik wil wel nagaan of er nog andere mogelijkheden zijn om te betrekken, maar het Raymond Lemairecentrum zit daar natuurlijk het dichtst op als het gaat over monumentenzorg, veeleer dan een puur academische richting. Daar heb je toch al meer de toepassing qua beheer.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de samenwerkingsovereenkomst met vzw Herita
– 671 (2017-2018)**

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, minister-president, in 2015 sloten vzw Herita en de Vlaamse overheid een samenwerkingsovereenkomst af voor de periode 2015-2019. Die samenwerkingsovereenkomst bepaalt de wederzijdse langetermijnengagementen met het oog op een duidelijke positionering en taakstelling binnen het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid. De samenwerkingsovereenkomst vormt ook de basis voor de subsidiëring van Herita.

De opdracht die Herita toegekend kreeg en de manier waarop de organisatie die vervult, is in deze regeerperiode al vaker onderwerp van discussie geweest in deze commissie. In 2016 vroeg het Vlaams Parlement bij motie aan de Vlaamse Regering om na te gaan in hoeverre een aanpassing aan de samenwerkingsovereenkomst noodzakelijk was.

Minister-president, u en het toezichthoudend agentschap, het agentschap Onroerend Erfgoed, vroegen om op korte termijn met een plan van aanpak te komen voor een doorstart van Herita.

Tijdens de eerste helft van 2017 heeft Herita een hernieuwde strategie uitgewerkt, met nieuwe strategische doelstellingen, die zich richten op de periode 2017-2021. Recent heeft Herita deze nieuwe visie en strategie in de commissie toegelicht. Het is de bedoeling dit te verankeren door middel van een addendum aan de bestaande meerjarige samenwerkingsovereenkomst.

Minister-president, op welke wijze zult u de samenwerkingsovereenkomst en het addendum verder opvolgen? Welke resultaatsverbintenissen zijn in het addendum opgenomen? Zijn bijkomende afspraken gemaakt met betrekking tot de financiering? Zijn in de samenwerkingsovereenkomst en het addendum voldoende garanties opgenomen om te verzekeren dat de vzw Herita haar basisopdrachten blijft vervullen? Wat het sitebeheer betreft, moet Herita een rol vervullen als hefboom voor het Vlaams onroerenderfgoedmiddenveld. Herita moet tevens een draagvlak voor onroerend erfgoed creëren.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, mijn administratie zorgt voor de opvolging van de samenwerkingsovereenkomst en het addendum. De toezichtfunctie van het agentschap staat omschreven in artikel 5 van de samenwerkingsovereenkomst. Het addendum verandert hier niets aan. Het zorgt voor een aanpassing van de strategische doelstellingen in artikel 2. De overige bepalingen blijven onverminderd van kracht.

Het toezicht zal uiteraard plaatsvinden op basis van de nieuwe doelstellingen. We hebben afgesproken dat het agentschap er vierjaarlijks op zal toekijken. Er komt een concrete uitwerking van de doelstellingen in een jaarlijks actieplan. Het eerste actieplan is ingediend en ligt voor ter bespreking en desgevallende goedkeuring of wijziging.

Ik heb het agentschap gevraagd erop toe te zien dat in het volgend jaaractieplan uitdrukkelijk een aantal punten worden opgenomen. Voor elke site die Herita beheert, moeten per strategische doelstelling concrete doelstellingen en meetbare indicatoren worden opgenomen. Er moeten concrete doelstellingen en indicatoren zijn voor het beheer en de ontwikkeling van de sites. Er is een herhaling van de mogelijkheid tot budgettaire correctie. Er komt een aparte doelstelling en meetbare indicator betreffende de aanvullende financiering door middel van eigen inkomsten. Het jaaractieplan 2018, met de concrete doelstellingen en meetindicatoren, wordt nu gevalideerd. Zoals ik daarnet heb meegedeeld, loopt dat proces momenteel.

Herita heeft in de hernieuwde strategie bevestigd dat de basisopdrachten erin bestaan een draagvlak voor erfgoed in Vlaanderen te creëren, het middenveld te versterken en te ondersteunen en ook de verantwoordelijkheid op te nemen voor het beheer en de ontwikkeling van de erfgoedsites. Dat zijn de basisopdrachten. Bijgevolg zijn dit ook de strategische doelstellingen in het addendum. In het jaaractieplan worden aan die strategische doelstelling concrete jaardoelstellingen gekoppeld, die aan de hand van meetbare indicatoren kunnen worden opgevolgd. Mijn administratie houdt hier nauwgezet toezicht op.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Uit de communicatie van Herita en uit de informatie die u net hebt gegeven, kan ik enkel opmaken dat het, in vergelijking met een jaar geleden, de goede kant uitgaat. Ik houd de vorige periode in het achterhoofd. Tijdens de uiteenzetting die hier is gegeven, hebben we gehoord dat de intenties van Herita goed zijn. Meetindicatoren en strategische doelstellingen zijn natuurlijk nodig. Ik ben blij dat dit hier concreet in is opgenomen en dat we dit kunnen opvolgen.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, het Vlaams Parlement heeft, over de partijgrenzen heen, een motie goedgekeurd. In welke mate is hiermee rekening gehouden in het addendum? Ik denk dan vooral aan de vraag om de uitbouw van bijkomende expertise inzake publiekswerking, educatie, erfgoedinterpretatie en de ontsluiting samen met het partnernetwerk.

Bart Caron (Groen): Voorzitter, ik sluit me aan bij de vorige sprekers. We hebben de mensen van Herita hier gezien en we hebben kennisgenomen van de plannen. Bij mij is minstens de basis van die plannen in goede aarde gevallen. Die plannen sluiten nauw aan bij de intenties die we tijdens de hoorzittingen en dergelijke hebben geformuleerd. Ik denk dat ze ook grotendeels aansluiten bij de motie die het Vlaams Parlement kamerbreed heeft goedgekeurd. Dat is belangrijk. Ik ben blij dat dit allemaal zo goed bij elkaar aansluit.

Minister-president, het enige wat ik durf te stellen, is dat ik soms de indruk krijg dat de transitie wat traag verloopt. We komen uit een moeilijke periode. De organisatie heeft veel tijd verloren. Ik wil hoe dan ook positief zijn. We kijken met een vernieuwde blik. Ik wil u danken voor de doorgevoerde aanpassingen, voor het addendum dat is opgesteld en voor de nieuwe koers die is uitgezet.

We moeten met zijn allen hopen dat het draagvlak voor het onroerend erfgoed echt wordt versterkt. Daar gaat het echt om. De middenveldorganisaties moeten opnieuw aansluiting bij Herita vinden. Ik hoop dat de moeilijke sites van de Vlaamse overheid, waarvoor zij moeten zorgen, een mooie toekomst tegemoet gaan.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Voorzitter, de wijze waarop wordt geprobeerd Herita verder uit te bouwen, vormt een interessant denkspoor. Die sites spelen daar een belangrijke rol in. Laat ons hopen dat we in de toekomst kunnen evolueren naar een vzw Herita die volledig losstaat van de overheid, zoals het geval is met de National Trust. Maar aangezien dat nog niet voor meteen zal zijn, moeten we nu proberen het met Herita zo goed mogelijk te doen.

Zijn er nu meer handvatten voorzien die het mogelijk maken om dat sitebeheer ruimer te bekijken? Daardoor zijn er op die sites, die, zoals de vorige spreker zei, niet altijd even gemakkelijk op de juiste manier naar buiten zijn te brengen, meer mogelijkheden, waardoor je dat beter kunt commercialiseren... *(Opmerkingen van Bart Caron)*

...of exploiteren, vanuit commercieel oogpunt gezien. Daardoor heeft het een meerwaarde voor zowel de gebruikers als voor de beheerder.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, ik weet dat er – terecht – heel wat aandacht is voor Herita. Dat is hier al een paar keer het voorwerp van gesprek geweest. Er is al veel geduld uitgeoefend, en er zal nog geduld moeten worden uitgeoefend. Ik heb hier vroeger al gezegd dat het voor Herita nu of nooit is. Alle signalen zijn gegeven. Er is getrokken aan alarmbellen, zowel door u als door mij als door andere actoren. Met dit addendum ontwikkelen we alle mogelijkheden en maken we alle afspraken die noodzakelijk zijn. Ik zal het addendum laten bezorgen. Ik heb er hier enkel een met de aanpassingen die destijds zijn gebeurd. Ik dacht dat het al gebeurd was, maar blijkt dat niet het geval. Maar goed, het is een publiek document. Ik zal het laten bezorgen. U kunt het eigenlijk vinden op onze website. Het is goedgekeurd. Dat addendum komt tegemoet aan de vragen die hier zijn gesteld. Het gaat onder andere uitdrukkelijk over dat expertisecentrum. Mevrouw Margit Bal heeft hier meegedeeld dat ze binnen haar organisatie een cel opricht om vorm en inhoud te geven aan die opdracht. Hetzelfde geldt voor wat betreft de vragen van de heer De Gucht. Natuurlijk wordt alles nog geconcretiseerd in het actieplan, met de monitoring die moet gebeuren en de heel concrete afspraken. Zodra het actieplan gevalideerd is, zal het aan de commissie worden bezorgd. Het addendum bij de overeenkomst, dat de wijzigingen van die doelstelling inhoudt, kunt u nu al raadplegen.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Ik zou willen toosten op de toekomst van Herita.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tom Van Grieken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de uitholling van de rechtsstaat in Duitsland via het Netzwerkdurchsetzungsgesetz, dat sociale media verplicht actief te censureren – 775 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Grieken heeft het woord.

Tom Van Grieken (Vlaams Belang): Voorzitter, minister-president, collega's, het voorbije jaar stelden in het Vlaams Parlement en in deze commissie al tal van collega's vragen over het beleid van de Poolse en Hongaarse regeringen, die volgens hen met hun beleid de rechtsstaat zouden ondermijnen. Ik ben echter, samen met mijn partij, van mening dat er andere landen zijn waarover we ons zorgen moeten maken. In het Vlaams Parlement is er al terecht kritiek geweest over het weinig democratische optreden van de Spaanse regering tegen het Catalaanse zelfstandigheidsstreven. Maar ook in Duitsland staan de rechtsstaat en de vrije meningsuiting onder druk.

Ik weet niet, beste collega's, of jullie dat weten, maar vanaf 1 januari 2018 is in Duitsland immers het controversiële Netzwerkdurchsetzungsgesetz in werking getreden. Die wet stelt dat grote onlinenetwerken of spelers zoals Facebook, Google en Twitter 'evident strafbare' inhoud zoals opruiing, belediging of bedreiging binnen de 24 uur moeten verwijderen. Er zijn al enkele slachtoffers gevallen: niemand minder dan Beatrix von Storch en Alice Weidel, respectievelijk vicefractievoorzitter en fractievoorzitter van de Alternative für Deutschland (AfD) in de Bondsdag. De account van eerstgenoemde werd twaalf uur opgeschort. Ook een satirisch tijdschrift werd geblokkeerd op Twitter, waarna de Duitse Journalistenbond deze censuur scherp bekritiseerde en sprak van een "schending van de vrije meningsuiting". Voorzitter Frank Überall, niet echt een rechtse jongen, stelde: "Een commercieel bedrijf met het hoofdkantoor in Amerika dat beslist hoe ver de vrijheid van pers en meningsuiting hier reikt, dat is een uitverkoop van de grondrechten."

Die Duitse wet is het orgelpunt van een censuur op sociale media in Duitsland, die al een tijdje aan de gang is. Vorig jaar werden islamkritische tweets van Geert Wilders verwijderd, en ook de komiek Pat Condell werd weggecensureerd in Duitsland. Als ik een beetje stout mag zijn: het lijkt mij dat een kleine dertig jaar na de val van de Berlijnse Muur de politieke censuur in Duitsland compleet terug is van eigenlijk nooit weggeweest.

Ik maak me zorgen over de principes van de rechtsstaat. Die staan mijns inziens onder druk in Duitsland omdat zonder enige vorm van proces bepaalde meningen worden verwijderd wegens 'evidente strafbaarheid'. Al wie in deze commissie de rechtsstaat na aan het hart ligt, zou zich hierover zorgen moeten maken.

In Duitsland komt hierop veel kritiek. Alleen de socialistische minister blijft voet bij stuk houden. Hij stelt dat de sociale media niet dienen om strafbare meningen te verkondigen. Dat klopt, dat ben ik het met hem eens. Maar een strafbaar feit moet door een rechter worden beoordeeld en niet door schimmige medewerkers van sociale media die beoordelen wat strafbaar is en wat niet, waar al dan niet een juridische grens is overschreden.

Men moet zich erg zorgen beginnen te maken als tweets van democratisch verkozen parlementsleden van Duitsland, een buurland van ons, van een partij die 12,6 procent haalt, de tweede grootste partij in het land, zomaar weggecensureerd worden.

Ik raad u aan, ik zal niet te veel van uw tijd meer nemen, om getuigenissen te lezen hoe bijvoorbeeld bij Facebook mensen worden aangeworven op basis van hun politieke voorkeur. De essentie van die wet – en waar die sociale netwerksites graag aan meewerken – is dat die censuur zelfs niet de facto het verwijderen van evident strafbare berichten is, maar in de praktijk neerkomt op de manipulatie van de publieke opinie ten aanzien van een of meerdere politieke partijen.

Laat me afronden met citaten van enkele mensen. De betrokkene, AfD-fractievoorzitter Beatrix Von Storch, sprak over het “einde van de rechtsstaat”. Alexander Gauland van de AfD sprak over “Stasi-methoden die aan de DDR herinneren”. Maar ook Wolfgang Kubicki, de vice-voorzitter van de Freie Demokratische Partei (FDP, Vrije Democratische Partij) zei dat de minister van Justitie “de rechtsstaat opgegeven heeft”.

Minister-president, deelt u mijn bezorgdheid over deze ontwikkelingen in Duitsland? Bent u het met me eens dat de vrije meningsuiting daar onder druk komt te staan? Zult u deze bezorgdheid ook uiten bij een volgend contact met de Duitse regering?

Welke instrumenten acht u inzetbaar om druk op de Duitse regering uit te oefenen teneinde de liberale democratie en de rechtsstaat opnieuw te garanderen?

De voorzitter: Minister-president bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik ben een kind van de verlichting en als dusdanig een groot voorstander van de rechtsstaat, met zijn rechten en vrijheden, en uiteraard dus ook van de vrije meningsuiting.

De erkenning van de vrije meningsuiting ligt vast in tal van ‘basiswetten’. De Grondwet erkent de vrijheid van meningsuiting in artikel 19: “behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd”. Ook het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) erkent uitdrukkelijk vrijheid van meningsuiting in artikel 10, maar zegt ook wel dat de wet voorwaarden en beperkingen of sancties kan opleggen. Ik som ze niet allemaal op. Beperkingen hebben onder andere betrekking op strafbare feiten. We hebben concrete wetten die uitvoering geven aan die grenzen, beperkingen.

Ik geef een aantal wetten mee. De wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie formuleert grenzen aan de vrijheid van meningsuiting door het aanzetten tot haat of geweld of tot discriminatie ten aanzien van een persoon of meerdere personen strafbaar te stellen, dat is de zogenaamde antidiscriminatiewet. Hetzelfde geldt voor de wet van 10 mei 2007 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, de antiracisme-wet. Ook de wet van 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaalsocialistische regime is gepleegd, legt grenzen op aan de vrijheid van meningsuiting. De Europese rechtspraak, geldig in ons land, stelt in artikel 10 van het EVRM dat er afwijkingen, grenzen of beperkingen worden opgelegd ter bestrijding van een aantal misdrijven, onder andere strafbare feiten zijn zo’n voorbeeld.

Recent, op 1 januari 2018, is in Duitsland een nieuwe wet, het Netzwerkdurchsetzungsgesetz (NetzDG), in werking getreden. Vrij vertaald is dat de netwerkhandhavingwet. Die wet is er gekomen naar aanleiding van recente gevallen van

racistische uitlatingen op de sociale media. De opzet is om de verschillende, grote sociale netwerken te dwingen om snel te reageren op meldingen van strafbare berichten. Binnen 24 uur dienen wederrechtelijke berichten na formulering van een klacht te worden verwijderd door de sociale media, op straffe van hoge boetes. Die termijn van 24 uur kan worden verlengd als dat afgesproken is met Justitie. Die wederrechtelijke berichten worden in extenso opgesomd in de wet zelf. Het gaat onder meer over: aanzetten tot zware misdrijven, opruiing, verspreiding van verboden symbolen enz.

Er is inderdaad heel wat controverse over de nieuwe wet. Ondertussen hebben ook andere politieke partijen – Die Grünen, Die Linke, de liberale FDP – dan de AfD en de journalisten zich uitgesproken tegen de wet. Als ik het goed heb, overwegen de AfD en Die Linke om de vernietiging te vragen bij het Bundesverfassungsgericht.

Het is duidelijk dat het debat over de grenzen van vrije meningsuiting in Duitsland en ook elders aan de orde van de dag is. Ik verwijs naar het initiatief dat president Macron overweegt in Frankrijk, niet met betrekking tot misdrijven, maar om het zogenoemde 'fake news' aan te pakken. Ook bij ons woedt het debat. Patrick Loobuyck zei – volgens mij heel terecht – gisteren in De Afspraak nog dat sociale media vaak nogal ongenueanceerd en polariserend werken. Heel vaak krijgen ze een disproportioneel 'exposure' precies omdat de klassieke media er ontzettend veel aandacht aan besteden. Dat is ook gebeurd met de racistische reacties op de verkiezing van de nieuwe miss België.

Eigenlijk ging het over een beperkt groepje, maar dat heeft een enorme weerklank gekregen omdat het hoofdnieuws werd. Er is trouwens een commentator in een van de kranten die vandaag dezelfde mening uit.

Collega's, de vraag rijst hier hoe je het best strafbare meningsuitingen aanpakt. Is het wenselijk, efficiënt en doelmatig dat de overheid aan de sociale media oplegt om zelf als rechter te oordelen over onwettige berichten, dit op straffe van zeer hoge boetes? Daar staan torenhoge boetes op in Duitsland. Of laat je het eerder over aan justitie om op te treden?

De feiten in Duitsland tonen aan dat het in een context zoals we die kennen, vaak niet zo eenvoudig te beoordelen is wat wettig en onwettig is. We hebben de verwijdering gekend van de tweet en de account van AfD-politica Beatrix von Storch. Zij had getweet: "Waarom tweet een officiële website van de politie in het Arabisch? Denken ze zo de barbaarse, groepsverkrachtende moslimmannen te sussen?" Daarmee refereerde ze dus aan de groepsaanrandingen in Keulen tijdens oudjaarsavond twee jaar geleden, die voornamelijk begaan werden door jongeren met een migratieachtergrond. Nadat de rapportering gebeurd is door twitteraars, heeft Twitter die berichten verwijderd en haar account gedurende twaalf uur geblokkeerd. Toen die AfD-parlementariër die boodschap herhaalde op Facebook, werd die daar ook verwijderd. De fractieleider van AfD heeft vervolgens getweet: "Het jaar is begonnen met censuur. De overheid onderwerpt zich aan geïmporteerde plunderende, grijpende en messtekende migrantenbendes. Von Storch bekritiseert terecht een politietweet in het Arabisch en wordt verbannen." Ook die tweet werd na rapportering verwijderd.

Er is dan een tijdelijke verwijdering gekomen van de Twitteraccount van het satirische magazine Titanic, dat volgens mij een overduidelijke satirische tweetgrap geplaatst had. Dat tijdschrift deelde namelijk mee dat von Storch tijdelijk de account van Titanic had overgenomen. Ik denk dat het voor iedereen duidelijk is dat het om satire ging. Ze hadden ook onder een foto van het wereldkampioenschap darts een bericht geplaatst: "White men getting drunk and shooting stuff, a last bastion of our Germanic traditions." Ook die account is geblokkeerd.

Anderzijds was er controverse over het feit, dan niet op sociale media, dat een anti-Israëlbetoging in Berlijn met vlaggenverbranding en haatdragende boodschappen tegenover Israël, waarbij werd gezegd "Israël staat voor kindermoordenaar" door de politie werd toegelaten met de mededeling dat dat valt onder de vrijheid van meningsuiting. Ik geef u een aantal voorbeelden mee die op zijn minst aanleiding geven tot vragen en bedenkingen met betrekking tot de toepasselijkheid.

Collega's, voor mij is het evident dat mediabedrijven ter zake een policy moeten voeren. Dat gebeurt ook. Kijk naar Facebook, dat heeft een policy. Kijk naar onze mediabedrijven zoals De Tijd, Het Laatste Nieuws, Knack, De Morgen en VRT NWS. Dat zijn allemaal sites waar je reacties op kunt geven. Ze hebben een policy die duidelijk zegt dat haatberichten en dergelijke meer niet aanvaard worden en verwijderd worden. Ze voeren op dat vlak een eigen policy.

De vraag rijst of je aan mediabedrijven een verantwoordelijkheid moet opleggen om dat te doen op straffe van een torenhoge boete die, als ik me niet vergis, tientallen miljoenen euro kan bedragen. In dit geval gaat het over internetbedrijven zoals Facebook of Twitter.

Zoals in elk huis moeten de gasten de huisregels respecteren. De vraag rijst dan of je de gastvrouw of -heer moet beboeten als de huisregels worden geschonden. Moet je de cafébaas beboeten als aan zijn toog racistische praat verkondigd wordt? In mijn ogen is het best dat die cafébaas zegt: "Aan mijn toog is er geen plaats voor mensen die racistische praat verkondigen." De vraag is of je de uitbater onder bepaalde omstandigheden moet gaan beboeten. Denk aan het feit dat u zelf gasten zou uitnodigen. Collega Van Grieken, stel u voor dat u thuis gasten uitnodigt en die verkondigen allerlei racistische praat die niet strookt met uw opvattingen, dan zult u waarschijnlijk zeggen: "In mijn huis hoort dat niet." De media doen dat ook. Ik vind het heel normaal dat dit gebeurt. Maar nog eens, de vraag is of je dit moet opleggen op straffe van boetes.

In ieder geval zijn gedragslijnen cruciaal. De Europese Commissie is met exact hetzelfde bezig. Ze heeft een voorstel gedaan aan de internetbedrijven om tot afspraken te komen om snel onwettige berichten van het internet te verwijderen. In 2016 is er ook een afspraak gemaakt over een vrijwillige gedragscode. Duitsland neemt dat over maar koppelt daar boetes aan voor de bedrijven zelf. Over die boetes kun je naar mijn mening discussiëren. Ik herhaal, de vraag is of je boetes, politieel toezicht en rechterlijk optreden niet veeleer aan justitie moet overlaten.

Ik zie geen reden om hierover bezorgdheid te uiten bij de Duitse regering. Dat is een taak van de Europese Commissie, als die vindt dat de rechtstaat in het gedrang komt – kijk naar wat er wordt ondernomen ten aanzien van Polen –, maar het is niet de taak van een medelidstaat of een deelstaat van een medelidstaat om dat te doen.

Duitsland is ook een rechtsstaat. Die wet is goedgekeurd door het parlement. Ik begrijp – maar dat is nog niet gebeurd, toch niet volgens mijn laatste informatie – dat er een procedure zal worden ingediend bij het Bundesverfassungsgericht. In Duitsland, net als in andere landen, geldt de vrijheid van meningsuiting, met daar bovenop een aantal beperkingen, die in Duitsland zelfs in de Grondwet zelf zijn ingeschreven. We weten in welke omstandigheden die Grondwet tot stand is gekomen.

In Duitsland geldt natuurlijk ook het principe van de scheiding der machten en checks and balances. Wie het niet eens is met die wet, wie zegt dat die wet niet spoort met de Grondwet, met het EVRM, die kan naar het Bundesverfassungsgericht stappen. Ik heb dat juridisch niet tot op de bodem uitgepluisd. Persoonlijk heb ik daar in een eerste benadering vragen bij, niet dat er afspraken worden gemaakt, niet dat er huisregels gelden, niet dat je optreedt tegen racistische en haatdragende berichten of berichten die oproepen tot geweld. Dat is ook bij ons de regel als een van de beperkingen.

De vraag is of je de mediadrager, de internetbedrijven in dit geval, met sancties moet bedreigen. Dat kan eventueel leiden – ik geef het voorbeeld van het satirische tijdschrift dat bij wijze van grap zegt: nu heeft die dame onze account overgenomen, die dan vervolgens een grap plaatst over witte, blanke mannen bij een darts championship – tot verkrampde reacties, tot een veel grotere beperking van de vrijheid van meningsuiting dan we willen. In mijn ogen – ik heb het ook in andere omstandigheden gezegd – is het veel beter om daar Justitie haar werk te laten doen, en natuurlijk ook de media zelf, de eigenaars van de sites zelf een policy te laten voeren. Dat doen ze ook in het binnenland. Dat heeft de Europese Commissie nu ook gedaan met haar overeenkomst met de internetbedrijven, veeleer dan met boetes op te treden.

De voorzitter: De heer Van Grieken heeft het woord.

Tom Van Grieken (Vlaams Belang): Minister-president, ik ben het met u eens, voor een klein stukje, dat strafbare meningen strafbaar zijn. Die moeten dan ook maar worden veroordeeld door de rechtbank. Zo werkt de rechtsstaat. Ik maak me wel zorgen wanneer politici met dwang van geldboetes commerciële bedrijven met de grove borstel het werk voor hen laten opknappen.

In uw antwoord werkt u met twee maten en twee gewichten. U zegt dat Duitsland nog steeds een rechtsstaat is, dat het is goedgekeurd in het parlement. Dat bezwaar was hier in de commissie helemaal niet te horen toen het ging over Polen of Hongarije. In die landen waren die wetten ook door het parlement goedgekeurd, en toen stond men hier wel op zijn achterste poten. Maar als het over Duitsland gaat en als voornamelijk de rechterflank wordt geviseerd, dan is het ruim voldoende als het door het parlement is goedgekeurd.

Ik heb een hoofdstuk in mijn boek gewijd aan het grote gevaar – ik noem het echt een groot gevaar – dat op ons afkomt, hoe onze vrijheid van meningsuiting wordt beknot op subtiele en minder subtiele manieren. Dit is een duidelijke manier, maar er zijn heel veel beknottingen. Minister-president, ik had u iets ouder geschat als kind van de verlichting – ik hoop dat het niet het begin van de verlichting was –, maar ik ben een kind van het tijdperk van het internet en ik denk dat die gevaren zeer, zeer groot zijn. Ik kan niet genoeg herhalen dat wanneer politici met boetes commerciële bedrijven dwang opleggen om zonder enige vorm van proces naar eigen goeddunken, meningen en personen te verbannen, dan gaan we de verkeerde kant op.

Minister-president, u hebt terecht gezegd dat Frankrijk iets gelijkaardigs van plan is en de Europese Unie ook. Dan hebben we het nog niet gehad over het gevaar van de netneutraliteit die wordt opgeheven. Beste vrienden, er is een spreekwoord: als het regent in Parijs, druppelt het in Brussel. Nu moeten we iets verzinnen als: als het stormt in Berlijn, kan het ook wel eens waaien in Brussel.

Mijn grote bezorgdheid is dat we de democratie, de vrijheid van meningsuiting en de rechtsstaat die ieder parlements lid na aan het hart liggen aan het verkwansen zijn aan commerciële bedrijven die naar eigen goeddunken, al dan niet onder druk van meerderheid of andere politici, regeringen en establishment, kunnen oordelen wiens mening wel of niet geoorloofd is. Dat lijkt meer op censuur dan op het volgen van de wetgeving. Het is een zeer gevaarlijke evolutie. Het gebeurt niet aan de andere kant van de wereld, het gebeurt in een buurland van ons. Hierover zwijgen zou een catastrofale vergissing zijn. Als je de moed hebt om Hongarije en Polen op de vingers te tikken, dan moet deze commissie van het Vlaams Parlement een initiatief nemen.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Minister-president, ik dank u voor de genuanceerde elementen van antwoord die u hebt gegeven, en ook de verwijzing naar de evidente grenzen aan de vrijheid van meningsuiting wanneer die de fundamentele grondrechten of de grondrechten van anderen aantasten. In deze zaak hebben commerciële bedrijven ook hun verantwoordelijkheid wanneer de grondrechten met de voeten worden getreden. Ze moeten een verantwoordelijk beleid voeren. Wij, wetgevende beleidsmakers en juristen moeten nadenken over de adequate wetgeving om een rechtsgrond op te bouwen die zekerheid en democratie waarborgt wanneer het over de nieuwe media gaat. Zowel wat procedures als inhoud betreft, ontsnappen ze eigenlijk aan de bestaande wettelijke structuren. We zullen absoluut in de richting moeten gaan van een wetgeving die fake news opspoot en bestraft.

We hebben ook een wetgeving nodig om de zogenaamde trollen tegen te gaan. We kunnen in dit Vlaams Parlement, op straat of elders niet dulden dat er mensen rondlopen met een boerka of een bivakmuts en dat we niet weten wie ze zijn. We hebben niet het recht om de trein of het vliegtuig te nemen met verschillende identiteiten. Dat is totaal wederrechtelijk. Het is ook wederrechtelijk om dat op het internet te doen of op sociale media, dat moet ook strafbaar zijn en worden tegengegaan.

De voorbije maanden hebben ons geleerd dat al die uitwassen, mensen, bewegingen, partijen, landen die daar misbruik van maken, de democratie in gevaar brengen. En ik spreek dan nog niet over wat er in ons eigen land gebeurt. U zegt dat als het regent in de Verenigde Staten, het drupt in Europa. We hebben gezien wat de impact is geweest van fake news, haatcampagnes, het massief inzetten van trollen bij de Amerikaanse presidentsverkiezingen. De enquêtes lopen, we zullen daar op een genuanceerde, onderbouwde manier kennis van kunnen nemen. Het is onze plicht als democraten om de accuraatheid, de intelligentie en de efficiëntie te hebben om dat tegen te gaan. Het eerste dat we daartoe moeten doen, is dat bestuderen, daarover nadenken en een juist wettelijk dispositief ontwikkelen. Er ligt op dat vlak heel wat werk op de plank.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Oproepen tot haat en racisme is inderdaad strafbaar en kan vandaag gelukkig allemaal worden veroordeeld. In dit verhaal komen we dicht bij de grens van censuur. Ik hoop dat we met deze commissie en met dit parlement blijven toezien op die grens. Een grens is altijd moeilijk, maar we zullen die moeten bewaken. Wanneer dat we dat doen voor landen als Polen, Spanje en Turkije, moeten we dat uiteraard ook doen in Duitsland. We hebben daar een verantwoordelijkheid.

Rik Daems (Open Vld): Minister-president, dit is een heel moeilijke oefening – ik dank u ook voor uw genuanceerd antwoord –, maar de basis blijft natuurlijk wel dat een meerderheid, wanneer het over een wet gaat, bepaalt wat strafbaar is en wat dus een oorbare mening is. Dat is natuurlijk de zelfkant van de democratie. Anderzijds is het evident dat de impact en de breedte waarbij berichten via sociale media ongecontroleerd kunnen worden verspreid, voor een deel de basis zijn van de problematiek. Men kan met één mening de indruk wekken dat er honderdduizenden mensen zijn die allemaal die mening hebben en die beginnen te verspreiden. Dat is een beetje het speelveld waarop we zitten. Aan de ene kant is de vraag wat wel en niet oorbare is. Aan de andere kant is er de enorme verspreidingspotentie van de mediatieke middelen die vandaag bestaan.

Het debat dat u zelf heel even hebt aangehaald, namelijk of we het moeten hebben over juridische controle dan wel over een soort van autocontrole, is ook niet eenvoudig. Op dat ogenblik kan men in de markt een stuk autocontrole organiseren maar hier is het niet gezegd dat de socialemediamaatschappijen zelf controle hebben over hun eigen media-apparaat. Dat is het probleem.

Ik had een bedenking bij fake news toen ik dat in Frankrijk hoorde aanhalen. Het grootste voorbeeld van fake news met een enorme impact dat we recent hebben gekend, is de campagne van de heer Farage in Groot-Brittannië over de brexit. Daarbij heeft hij zowat de grootste leugens verkocht die men zich kan inbeelden. Die hebben ongetwijfeld een impact gehad op het resultaat van het referendum. Als ik dat als voorbeeld neem en in het midden gooi, dan is de vraag of dat al dan niet mag. Wat doet men daarmee? Ik volg de collega's dat het zeker een debat waard is. Of dat nu thuishoort in onze commissie, is een andere vraag. Dat ik even aftoets bij collega's in andere commissies of dat debat niet voor een stuk kan worden gevoerd, lijkt me evident. Ik neem op mij om eens te kijken in welke mate we toch minstens een aanzet van debat kunnen hebben. We zullen allemaal een andere mening hebben over wat al dan niet oorbaar is. Het gevaar schuilt natuurlijk in het feit dat een meerderheid een mening zou opdringen aan een minderheid. Wanneer het gaat over het aanzetten tot rassenhaat, is dat evident, vraag is alleen hoe ver de rek gaat.

De voorzitter: Minister-president, ik vind persoonlijk dat u terecht een zeer genuanceerd antwoord hebt gegeven. Maar ik vind dat het zeker een debat waard is. Over de vraag hoe dat moet worden georganiseerd, vraag ik de vrijheid aan deze commissie om na te gaan hoe dat kan. Er is het debat over wat er op onze sociale media hier gebeurt. Maar aangezien dit de commissie voor Buitenlands Beleid is, is er meteen ook een weerslag op wat er buiten Vlaanderen gebeurt. Sociale media stoppen nu eenmaal niet aan de landsgrenzen, dat is een van de grote kenmerken daarvan.

Ik zal het op mij nemen om eventueel in de nabije toekomst op een of andere manier, minstens op een volwassen parlementaire manier, het debat aan te gaan. Dat zal ongetwijfeld met u zijn, minister-president. Dit wordt dus vervolgd.

Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het is inderdaad een zeer belangrijk debat dat we hier voeren, aangezien het gaat over zeer fundamentele principes. We gaan allemaal uit van het fundamenteel recht op vrije meningsuiting. Dat recht is verworven na de verlichting, na de Franse Revolutie. Voorheen kon dat niet, mensen konden zich niet verenigen en niet opkomen voor hun mening. Ik ben altijd een groot voorstander geweest van vrije meningsuiting, wetende dat er inderdaad een aantal beperkingen zijn waar we het allemaal over eens zijn.

Collega Van Grieken, het gebeurt inderdaad hier en niet aan de andere kant van de wereld, maar wij hebben andere regels. Denk aan de Negationismewet. Uw partij heeft ook het verbod goedgekeurd op het ontkennen en minimaliseren van de Holocaust. In de Verenigde Staten is er geen verbod op. De andere kant van de wereld heeft er een heel andere mening over en gaat uit van een absoluut recht op vrije meningsuiting. Bij ons zijn er wel een aantal beperkingen. Dat is dus een zeer, zeer wezenlijk debat.

Collega Van Grieken, het is absoluut niet zo dat ik met twee maten en twee gewichten werk. Ik heb mijn mening gezegd, en ik herhaal ze straks nog eventjes, over de maatregel in Duitsland. Je kunt het niet vergelijken met Polen. Er is een democratisch verkozen meerderheid, er is een democratisch gelegitimeerde regering, maar hier gaat het over de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in Polen. Het gaat over drie magistraten die nog altijd niet zijn ingezworen. Als de Europese Commissie de procedure, artikel 7, opstart, gaat niet over een klein akkiefietje maar over fundamentele principes. Vandaar dat ik ook heb gezegd dat in Duitsland, zoals bij ons, de scheiding der machten geldt, dat er een onafhankelijke rechterlijke macht is en dat het ook uw Europese bondgenoten van AfD vrij staat – ik heb gelezen dat ze dat ook gaan doen – om naar het Bundesverfassungsgericht

te trekken om te zeggen dat ze die wet onderuit willen halen en het er niet mee eens zijn omdat het niet spoort met de principes van vrije meningsuiting. Dat is net zoals bij ons, waar je wetten kunt aanvechten, waar je decreten kunt aanvechten als je van mening bent dat die in strijd zijn met de Grondwet of met bindende internationale verdragen of met het Europees Verdrag. Dat is dus ook mijn punt.

Trouwens, voorzitter, Vlaanderen heeft ter zake geen bevoegdheid, wat niet belet dat het een interessant en een wezenlijk debat is. Ik heb hier al bij vroegere vragen om uitleg geantwoord dat die raad uitsluitend bestaat uit deelnemers van het federale niveau waar Vlaanderen niet bij betrokken is, wat niet belet dat we daarover een mening kunnen hebben.

Collega de Bethune, wat betreft het fake news, ben ik zeer terughoudend. Wie gaat bepalen wat fake news is? Wie gaat zeggen dit is correct en dit niet? We kunnen inderdaad verwijzen naar de populistische campagne van Nigel Farage, maar die man de mond snoeren omdat hij onwaarheden vertelt, is een veel verdere stap. In elke kiescampagne zul je partijstandpunten hebben die in de ogen van andere partijen fake news zijn. 'Die standpunten zijn niet onderbouwd. Het klopt niet. Het is niet wetenschappelijk bewezen.' Ik waarschuw daar zeer sterk voor. Ik ben er ook zeer terughoudend in. Ik weet dat Macron een initiatief wil nemen, maar ik denk dat we daar op een glibberig pad terechtkomen door te bepalen wat fake news is.

Ik sta er volop achter dat de media, of het nu printmedia of sociale media zijn, een eigen policy voeren. Ik heb voorbeelden gegeven van dat dit ook bij ons gebeurt, van onze eigen mediabedrijven. Ik heb ook het voorbeeld gegeven van de Europese Commissie die een overeenkomst heeft gesloten met die internetgiganten Facebook en Twitter. Iets anders is – en daar heb ik m'n twijfels bij geuit en daar blijf ik bij – is dat er arresten over zullen komen. Het is een zaak waarvan het duidelijk is dat ze uiteindelijk in Duitsland voor het Bundesverfassungsgericht zal komen en wellicht later ook in Straatsburg. Ik blijf erbij dat het in mijn ogen de taak van de overheid is om met boetes op te treden, met justitie op te treden tegen uitspraken die niet sporen met het recht op vrije meningsuiting, die oproepen tot haat, die oproepen tot geweld. Als je die internetgiganten zelf bedreigt met boetes en dwangsommen, ga je hen natuurlijk verplichten om met een levertje van mensen op te treden. Vooral ben ik bang dat ze zover zullen gaan dat ze geen enkel risico gaan nemen en dat ze onmiddellijk elke tweet, elk Facebookbericht, gaan verwijderen zodra er maar enige twijfel is. Ik geef het voorbeeld van die Titanic, een beetje à la Charlie Hebdo dat ook zeer provocerend kan zijn, die stelde dat hun account was overgenomen door die mevrouw en dat er een tweet werd geplaatst: 'het gaat over blanke mannen bij een darts world championship.' Ook die tweet is verwijderd. Ik ben dus echt wel bang dat men geen enkel risico gaat nemen, dat men bij elke melding het bericht gaat verwijderen en het account gaat sluiten. Dat is niet de bedoeling.

Ik verwijs tot slot naar de vrije tribune van Geert Noels van enkele dagen geleden in De Morgen. Er zijn ook heel positieve aspecten aan de sociale media. Ik weet dat er veel bagger en vuiligheid is, maar er zijn ook positieve aspecten aan verbonden in het licht van het democratisch debat. Noels zegt dat hij sinds de sociale media feedback krijgt, antwoord krijgt, kritiek krijgt, opmerkingen krijgt en zijn mening kan bijstellen omdat er andere deskundigen en mensen zijn die op- en aanmerkingen maken. Laat ons dus het kind niet weggooien met het badwater.

Alles wat over de grens is, is afschuwelijk. Er zijn mensen die haat spuien, er zijn mensen die er echt racistische praat op verkopen, er zijn mensen die oproepen doen die echt onoorbaar zijn en die we niet kunnen aanvaarden. De vraag is alleen hoe je ertegen optreedt.

De voorzitter: De heer Van Grieken heeft het woord.

Tom Van Grieken (Vlaams Belang): Minister-president, ik sluit me zowaar bij u aan als het gaat over uw terughoudendheid voor het enthousiasme waarmee mevrouw de Bethune van CD&V pleit om fake news op te sporen en te bestraffen, trollen aan te pakken, zo heb ik genoteerd. Zij begrijpt dat iedereen die zit niet onder zijn echte naam op Twitter of Facebook zit, opgespoord en aangepakt moet worden. Mevrouw de Bethune, Orwell had het niet beter kunnen beschrijven in zijn boek. U haalt als fake news dan ook nog de inmenging van Rusland in de Amerikaanse verkiezingen aan. Dat is nu het fake news bij uitstek dat in Europa erin gaat als zoete koek. Er zijn rechters mee bezig die dit al een heel jaar lang onderzoeken, en ze hebben nul komma nul bewijs gevonden. U loopt mee in het fake news.

Mijnheer Daems, u stelde dat met één tweet de indruk kan worden gewekt dat het de mening is van velen. Daarmee beschrijft u natuurlijk net de rol van de klassieke media. Bij de VRT is nog steeds een nota van kracht over hoe met één bepaalde partij moet worden omgegaan, en als ik naar sommige programma's van de VRT kijk, dan heb ik het idee dat er maar één mening permanent aan bod komt. Wat uw voorbeeld van fake news betreft, van wat Nigel Farage heeft gezegd in verband met de brexit, ik kan u citaten geven van wat hier in het Vlaams Parlement is gezegd tijdens de brexitcampagne: de economie van Groot-Brittannië zou instorten, bedrijven zouden vertrekken, het pond zou niets meer waard zijn. Niets is minder waar geweest. Fake news zit aan alle kanten tijdens een campagne.

Wat fake news betreft, we hebben daar een mooi staaltje van gezien de afgelopen dagen, toen de klassieke media berichtten dat het racistische reacties regende naar aanleiding van de Miss Belgiëverkiezingen. Het waren ten hoogste vier of vijf tweetjes. Dat is het echte fake news. Als ik echt heel stout mag zijn, vind ik fake news veeleer het verhaal dat we hebben gehoord in de asielcrisis dat al die asielzoekers hoogopgeleiden waren, die onze pensioenen zouden betalen. Dat was in de klassieke media. Dat heeft dan misschien niet de stempel van fake news, maar de mensen geloven er ook geen sikkepit van.

Laat me toe om af te sluiten. Ik zit meer op de Amerikaanse lijn over hoe vrijheid van meningsuiting moet worden beleefd: met een gezonde hygiëne en zo min mogelijk regels en wetgeving en bestraffen. Neen, vrijheid van meningsuiting is bijna absoluut. Alleen oproepen tot geweld is voor mij de grens, en ik vind dat een gezond principe. Als wij hier toelaten, of het nu in Duitsland is of in eigen land, dat Mark Zuckerberg en het personeel van zijn multinational gaan bepalen wat een juiste en een foute mening is, dan vind ik dat wij daar in het Vlaams Parlement bezorgd over moeten zijn en dat we die bezorgdheid moeten overbrengen aan om het even welke regering in de Europese Unie of daarbuiten die meewerkt aan zulke Stasipraktijken.

De voorzitter: Wordt vervolgd, wat mij betreft.

De vraag om uitleg is afgehandeld.